

NICOLAU GUANYABENS I CALVET

ELS GEGANTS DE LA CIUTAT DE MATARÓ

Patronat Municipal de Cultura (Mataró 1999)

Als mataronins, igual que a molts altres catalans, ens omplen d'orgull els gegants de la nostra ciutat. La nostra aproximació a aquests alts personatges comença en la infantesa (potser els pares ens han acostat a en Robafaves per tal de lliurar-li la nostra pipa, quan ja volien que no en tinguéssim més). De ben petits ens ha impressionat la seva fesomia sorruda i estàtica, hem vist com ballen cerimonialment a les festes de les Santes i així han passat a formar part del nostre paisatge particular.

La presència de gegants a Mataró arrenca de la segona meitat del segle XVII, com a moltes altres localitats catalanes. La primera notícia és de 1683, i ens situa els gegants lligats a la Confraria de la Minerva. Ben aviat també trobem documentats els músics que els acompanyen: el 1709 és el primer any en què consten, encara que probablement ja devien existir abans. Els gegants de Mataró sortien tradicionalment per Corpus (fins que se suprimí la processó d'aquesta festivitat, el 1971), per l'antiga festa major del 15 d'agost i per la festa de les Santes, des que aquesta es va instaurar. També, des de 1979, la seva presència es fa notar per la festa de Sant Jordi.

Pocs han estat els períodes en què Mataró ha quedat sense la presència majestuosa dels gegants en les festes. Si bé no hagueren de suprimir-se després de la Guerra de Successió (1702-1714), a diferència de moltes altres ciutats catalanes, anys més tard l'autoritat del moment prohibí l'aparició d'entremesos a tot el territori, i van deixar de sortir durant una vintena llarga d'anys, fins que reapareixen el 1799. Precisament d'aquest any és la primera descripció una mica extensa dels nostres estimats personatges: el baró de Maldà, en la seva obra *Calaix de sastre*, ens en deixa un testimoni escrit. La seva fesomia en aquells moments era molt diferent de la que tenen ara. També sorprèn que en aquella reculada data (fa ben bé dos-cents anys) ja fossin tres els gegants de Mataró: el gegant (el nom de Robafaves no es troba documentat fins al 1888), la geganta i el Manueló.

ELS GEGANTS DE LA CIUTAT DE MATARÓ

NICOLAU GUANYABENS I CALVET

Amb l'arribada de les tropes franceses a Mataró (1808) comença un altre període sense gegants que, a més, arriben a ser cremats el 1823. El 1851, tres anys després de la inauguració del tren i de l'estrena de la *Missa de Glòria* de mossèn Blanch, Mataró torna a veure ballar els gegants. L'Ajuntament, que recull la demanda del poble que els troba a faltar, se'n converteix ara en titular. Durant la República surten molt poc (només per les Santes) i no gens durant la Guerra Civil de 1936-1939. A partir de 1964 (després de dos anys sense sortir, per deixadesa) reapareixen anualment i ininterrompudament fins als nostres dies.

A partir de 1979, amb la instauració de la democràcia als ajuntaments, les festes populars troben a tot Catalunya un reviscolament promogut per les autoritats locals, que les impulsen i les promouen com a expressió del sentiment popular. A cada municipi es recuperen i es promocionen els elements més arrelats, que s'identi-

fiquen més amb la tradició de cada lloc. Mataró és un exemple paradigmàtic d'això: la festa de les Santes rep un gran impuls d'obertura gràcies també a la gestió popular.

Amb la renovada festa de les Santes, la presència dels gegants es consolida gràcies a la colla actual de geganters, que està portant a terme una tasca marcada per uns criteris d'actuació definits clarament al seu reglament, que fou aprovat per l'Ajuntament el 1984. Actualment, pel paper institucional que han adquirit els gegants a Mataró, les seves sortides extraordinàries es limiten a ocasions justificades. Però això no vol dir que hagin fossilitzat o encarcerat les seves actuacions, ans al contrari: a més d'actes que ja fa molts anys que es porten a terme, com la popular «dormida» dels gegants (que ja era considerada tradicional el 1925), van incorporant elements nous que passen a formar part del col·lectiu comú de tots els mataronins, com ara el «desvetllament bellugós», o l'estrena de nous balls.

Al llarg de tants anys d'història, les figures dels nostres gegants han hagut de ser reformades, reconstruïdes o arranjades tot sovint. Per exemple, el 1893, en Josep Puig i Cadafalch dirigeix el disseny dels vestits nous; el 1930, es dona l'actual fesomia a les figures, dirigida per l'artista barceloní Salvador Alarma i realitzada per Josep Diamant i Llobet. El 1964 s'estrenen uns gegants nous, fets a imitació dels anteriors, però molt més lleugers, fabricats per Josep Maria Diamant i Montañés. L'últim artista a intervenir-hi, fins ara, ha estat Manuel Casserres, de Solsona.

De tot això, i molt més, tracta en Nicolau Guanyabens, membre de l'equip del Museu Arxiu, en aquest llibre que estem presentant. Es tracta d'un magnífic estudi històric que omple un buit en la bibliografia mataronina, i mereix formar part de tota biblioteca particular que vulgui tenir les obres fonamentals sobre la nostra ciutat.

L'autor ens aporta un treball rigorós des del punt de vista científic, ja que identifica i consulta totes les fonts rellevants per fonamentar el seu estudi; però a més ens trasmet el resultat de la seva recerca amb gran amenitat, amb un discurs força fluid, que convida a la lectura. El lector d'aquest treball no es trobarà una corrua de dades d'arxiu, sinó que cada època ve situada en el seu context històric general, i arreu traspuja la vivència i els sentiments personals que l'autor, com a mataroní, respira.

La font fonamental per a documentar els primers temps d'aquesta història són els llibres de comptes de la confraria de la Minerva, ja que fins a mitjan segle XIX aquesta n'és la titular. Es conserven al Museu Arxiu de Santa Maria. Els llibres d'acords municipals i la premsa local són les altres fonts fonamentals que l'autor ha buidat exhaustivament per a documentar el seu llibre.

El llibre inclou un capítol especial dedicat a l'acompanyament musical dels gegants i un altre per als capgrossos. També compta amb l'apartat «Calaix de gegants», on es refereix el que es coneix fins ara de l'origen del nom Robafaves i altres qüestions relacionades amb els nostres gegants.

Cal també fer un esment positiu a l'edició de l'obra, magníficament cuidada pel Patronat Municipal de Cultura, que n'ha estat el promotor. Crec que es pot dir d'aquest estudi que és definitiu, que és un dels millors en el seu gènere, i que el lector, per poc interessat que estigui pel tema, s'ho passarà d'allò més bé llegint-lo.

Amadeu Pons i Serra